

6 §

Fastighetsägares yrkande att fastigheten, belägen utanför av huvudmannen avsett verksamhetsområde, skulle betjänas med allmänt avlopp har bifallits.

BC äger sedan sex år tillbaka fastigheten Gusum 17:3. Den är bebyggd med en träbyggnad från 1800-talet som tidigare var klockar/lärarystads. Huset är omkring 200 kvm och tomten ca 3 000 kvm. Området som fastigheten ligger i kallas Herrgårdsområdet och är bebyggt med tio bostadshus. Alla har haft anknötning till en numera nedbrunnen herrgård, till kyrkan eller Gusums gamla skola. Fastigheterna har kommunalt vatten och anses ingå i kommunens verksamhetsområde för vatten sedan år 1994. Området skiljs från bebyggelsen i Gusums tätort av Kyrkgärdet som är ca 600 m brett. Kommunen har sedan några år anlagt avloppsledning över gärdet fram till fastigheterna inom Herrgårdsområdet. Samtliga fastigheter där utom Gusum 17:3 har nu anslutit sig till kommunens avloppsledning genom särskilda avtal med kommunen. Kommunen har inte något formellt fastställt verksamhetsområde för avlopp i Gusum. BC har av kommunen vid vite förelagts att upphöra med utsläppen från befintlig enskild avloppsanläggning. Den frågan ligger nu för avgörande hos Miljödombstolen i Växjö.

BC yrkade fastställt att hennes fastighet skulle anses ingå i kommunens verksamhetsområde för den allmänna avloppsanläggningen eller att kommunen i vart fall, med stöd av 6 § lagen om allmänna vattentjänster, har en skyldighet att bestämma verksamhetsområde omfattande hennes fastighet och tillgodose fastighetens behov av avlopp genom allmän avloppsanläggning.

Kommunen bestred yrkandet.

BC anförde bl.a.: Verksamhetsområdet för avlopp kan inte anses vara begränsat endast till tätorten utan skall även anses omfatta Gusum 17:3. Efter tillträde av fastigheten fick hon kännedom om att kommunen tidigare informerat grannfastigheternas ägare om att avloppssituationen inom Herrgårdsområdet måste ses över. Fastighetsägarna i Herrgårdsområdet hade fått förelägganden att upphöra med de befintliga avloppslösningarna och diskussioner hade förts om hur avloppsfrågan skulle lösas. Kommunen hade planer på att byta ut den gamla slitna vattenledningen mot en ny med större dimension och Herrgårdsområdet skulle i samband därmed anslutas till kommunens vatten- och avloppsnät. Ledning skulle dras över Kyrkgärdet där utbyggnad planerades och vidare till nästa by, Birkekärr, ca 3 km bort. I februari 2004 överlämnade kommunen ett avtal rubricerat "Avtal med fastighetsägare utanför va-verksamhetsområdet" till fastighetsägare i Herrgårdsområdet för underskrift. Avtalsförslaget innebar emellertid att anslutningskostnaderna skulle bli 45 632 kr dyrare jämfört med om den vanliga va-taxan tillämpats och innebar ändå inte någon upprättad förbindelsepunkt för dagvatten fastighet (df). Hon vägrade att skriva på avtalet och sökte i stället en gemensam avloppslösning med grannfastigheten. Kommunen ville emellertid inte tillåta enskilda avlopp för enskilda fastigheter utan ville lägga kostnaden för att utvidga verksamhetsområdet på fastighetsägarna. Då borde emellertid ytterligare fastigheter inom 2-300 m avstånd ha medtagits vil-

ket skulle ha blivit fem stycken till för vilka nu inte krävts några åtgärder med avloppet. Själv fick hon inte något föreläggande från kommunen om att upphöra med den enskilda avloppslösningen förrän i juni 2007 när kommunens avloppsledning redan fanns på plats. Hennes fastighet måste därför anses ingå i verksamhetsområdet. Efter avslaget på en privat avloppslösning vill hon nu ansluta fastigheten till kommunens utbyggda avloppsnät på villkor som beslutats för fastigheter belägna inom verksamhetsområdet för den allmänna va-anläggningen. Avsättningar för anslutning har gjorts invid hennes fastighet så hon vet var anslutning kan ske. Någon formell underrättelse om förbindelsepunkt har dock inte meddelats. Den egna anläggningen består av en trekammarbrunn belägen på grannfastigheten Gusum 6:46 och avloppsvattnet avleds efter rening i slamavskiljare enligt hennes uppfattning till kommunens intilliggande pumpstation.

Kommunen anförde: Kommunen har i Gusum inte något verksamhetsområde som är exakt bestämt till sina gränser. Gränsen för verksamhetsområdet för avlopp går i stället där kommunen anser att Gusums tätort slutar. Gusums tätort har eget vattenverk och egen avloppsanläggning. Fastigheterna inom tätorten har antagligen varit anslutna redan före ikraftträdandet av 1970 års va-lag. Gusum tillhörde fram till 1970-talet Ringarums kommun. Fastigheterna inom det s.k. Herrgårdsområdet har varit anslutna till kommunalt vatten sedan en förening drog ut vatten dit vilket kan ha skett redan på 1940-talet. År 1994 tog emellertid kommunen över ansvaret för vattenledningen och denna har sedan dess ansetts ingå i kommunens verksamhetsområde för renvatten. Den kommunala avloppsanläggningen var på 1960-talet endast en lokal sådan som betjänade bebyggelsen i Gusums tätort. Det torde vara ostridigt att BC:s fastighet inte då var ansluten till kommunens avloppsanläggning. Något beslut om utvidgning av verksamhetsområdet för kommunens avloppsanläggning i Gusum har inte tagits senare. Det är därför uppenbart att fastigheten inte ingår i verksamhetsområdet för kommunens allmänna avloppsanläggning såsom detta formellt har bestämts. Den utbyggnad av kommunens avloppsanläggning till Herrgårdsområdet som skett under år 2005 kan enligt kommunens uppfattning inte anses innebära att fastigheterna där kommit att infogas i verksamhetsområdet. Tvärtom har kommunens avsikt varit att utbyggnaden av kommunens avloppsanläggning till Herrgårdsområdet och anslutning av fastigheterna där ska ske på avtalsmässig grund utanför verksamhetsområdet. Kommunstyrelsen beslutade år 2004 att anslå medel för utbyggnadsprojektet och att arbetena inte fick påbörjas förrän 80 % av fastighetsägarna tecknat avtal med kommunen om anslutningsavgiften till avloppsnätet. Det finns i avtalen uttryckliga skrivningar om att fastigheten är belägen utanför verksamhetsområdet men att fastighetsägaren oaktat detta ges rätt att bruka den allmänna anläggningen. Kommunstyrelsens beslut säger ingenting om att området skall infogas i verksamhetsområdet för den allmänna avloppsanläggningen och frågan har inte behandlats i fullmäktige. Det är däremot riktigt att i avtal som tecknats med flera av fastighetsägarna och även i avtalsförslaget till BC så finns en bestämmelse om att fastigheten kommer att tas in i verksamhetsområdet för VA. Det kan emellertid konstateras att något beslut om utvidgning av verksamhetsområdet för avlopp knappast är nära förestående och att det ytterst är ett politiskt ställningstagande, som tillkommer kommunfullmäktige, vilken utsträckning som kommunens verksamhetsområden skall ha.

Kostnaden hittills för utbyggnaden till Herrgårdsområdet, med bortseende från kostnaden för omläggningen av vattenledningen och ett ledningsstick till Norralund, uppgår till ca 1 500 000 kr. med hänsyn till att i detta ingår anläggande av överföringsledningar, utbyggnad av ett tämligen utspritt lokalt ledningsnät inom Herrgårdsområdet, ledningsdragning över Gusumån samt anläggande av en pumpstation, är kostnaden inte på något sätt anmärkningsvärd. Förutom de tio bostadsfastigheterna inom Herrgårdsområdet kan också kyrkan betjänas av avloppsanläggningen. Anläggningskostnaden per fastighet uppgår således till 135 000 kr exkl. moms. Med hänsyn härtill anser kommunen att det knappast kan anses oskäligt när kommunen enligt avtal erbjuder anslutning till avloppsanläggningen för en anläggningsavgift på 93 750 kr inkl. moms. I själva verket innebär detta att fastighetsägarna subventioneras med ett avsevärt belopp. Det är riktigt att den avgift som kommunen begär enligt avtalen är högre än taxeenlig avgift. Förhållandena är dock sådana att även om området skulle infogas i verksamhetsområdet, finns skäl för en sär taxa enligt reglerna i 31 § andra stycket lagen om allmänna vattentjänster.

Kommunen bestrider vidare att förhållandena är sådana att kommunen skulle vara skyldig att infoga de aktuella fastigheterna i verksamhetsområdet för den allmänna avloppsanläggningen på grund av bestämmelserna i 6§ lagen om allmänna vattentjänster. Grunden härför är både bebyggelsens omfattning och bevekelsegrunderna för utbyggnaden av kommunens avloppsanläggning. Herrgårdsområdet är avgränsat med utspridda fastigheter och beläget ca 650 m från tätbebyggelsen i Gusum. Området skiljs från tätorten dels av Gusumån dels av åkermark. Någon tillkommande bebyggelse är inte planerad. BC:s fastighet kan därför inte anses ingå i ett sådant ”större sammanhang” som krävs för att kommunen enligt 6 § lagen om allmänna vattentjänster ska vara skyldig att ordna en allmän avloppsanläggning.

Besluten att förbjuda fortsatt utsläpp av avloppsvatten inom Herrgårdsområdet har främst grundats på att utsläpp från vattentoalett som inte genomgår annan rening än slamavskiljning sedan länge är otillåtna, numera enligt 12 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. De enskilda avloppslösningarna har varit bristfälliga och det gick inte att nå någon enighet rörande en gemensamhetsanläggning för avloppsfrågan. Sedan väl möjlighet till kommunens avloppsanläggning kommit att erbjudas har miljö- och byggnadsnämnden ansett att detta är en från miljösynpunkt bättre lösning än att anlägga nya enskilda avloppslösningar på fastigheterna. Den kommunala anläggningen har byggts ut främst av miljöhänsyn. Kommunen vill emellertid påpeka att en kommunal utbyggnadsskyldighet enbart grundad på miljöskäl enligt förarbetena förutsätter att den kommunala anläggningen förhindrar eller åtminstone väsentligt motverkar påtagliga olägenheter för miljön. Enligt kommunen är så inte fallet när det gäller fastigheterna inom Herrgårdsområdet. Avloppssituationen har vidare inte medfört några hälsoskyddsproblem inom området. Någon skyldighet enligt lagen om allmänna vattentjänster för kommunen att ordna en allmän avloppsanläggning för fastigheterna inom Herrgårdsområdet har därför inte förelagat och föreligger heller inte nu. Att kommunen frivilligt har erbjudit sig att medverka till en samlad lösning av avloppsfrågan för Herr-

gårdsområdet, under förutsättning att en stor majoritet av de boende skulle acceptera kommunens villkor, ändrar inte på detta förhållande.

Va-nämnden begärde in yttrande från Länsstyrelsen Östergötland.

Av länsstyrelsens yttrande, beslutsbilaga 1, framgår att länsstyrelsen anser att BC:s fastighet Gusum 17:3 bör ingå i verksamhetsområdet för avlopp.

Ledamot i Va-nämnden höll besiktning av avloppsförhållandena för Gusum 17:3 och fastighetens läge i Herrgårdsområdet.

Vid fortsatt förberedande förhandlingen som hölls i samband med besiktningen uppgav representanter för länsstyrelsen bl.a. att man uppfattat att kommunen själv ansåg att Herrgårdsområdet ingick i verksamhetsområdet bl.a. eftersom kommunen i ingiven miljörapport och åtgärdsplan åren 2004-2006 hänvisat till "verksamhetsområde" på en bifogad karta där Herrgårdsområdet ingick.

Kommunen genmälde: Vad som framgår av bilagor till miljörapporteringen som skickats till länsstyrelsen är något annat än verksamhetsområde enligt va-lagstiftningen. Beslut om verksamhetsområde är ett politiskt beslut som inte en enskild tjänsteman kan fastställa genom att rita på en karta.

Va-nämnden yttrade: BC har begärt att Va-nämnden skall förklara att hennes fastighet Gusum 17:3 redan ligger inom kommunens verksamhetsområde för avlopp eller att kommunen i vart fall har en på 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster - vattentjänstlagen - grundad skyldighet att tillgodose fastighetens avloppsbehov genom den allmänna avloppsanläggningen som byggts ut inom Herrgårdsområdet och alltså låta fastigheten även ingå i verksamhetsområdet för den allmänna avloppsanläggningen

Va-nämnden konstaterar att enligt vattentjänstlagen gäller att ett verksamhetsområde är ett geografiskt område inom vilket en eller flera vattentjänster har eller skall ordnas genom allmän va-anläggning och av beslut om verksamhetsområde skall det framgå vilka fastigheter som omfattas av detta (2 och 6 §§). Enligt tidigare gällande lag (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar skulle verksamhetsområde vara fastställt till sina gränser och det ålåg huvudmannen för allmän va-anläggning att bestämma området och meddela länsstyrelsen vad som bestämts om anläggningens verksamhetsområde. På länsstyrelsen skulle uppgifter om allmän va-anläggnings verksamhetsområde finnas tillgängliga (4, 5 och 7 §§).

I detta mål har upplysts att kommunen beträffande va-utbyggnaden i Gusum inte fullgjort den lagliga skyldigheten att fastställa ett verksamhetsområde utan nöjt sig med att anse detta omfatta tätbebyggelsen i Gusum. Dock skall verksamhetsområdet såvitt avser dricksvatten enligt kommunen ändå anses omfatta även Herrgårdsområdet sedan kommunen år 1994 övertagit ansvaret för dricksvattenledningen dit. Som framgått har Länsstyrelsen Östergötland bibringats uppfattningen att Herrgårdsområdet även med avseende på avlopp omfattades av verksamhetsområdet redan under tidigare gällande va-lagstiftning eftersom kommunen i miljörapporteringen lät Herrgårdsområdet ingå i vad

som uppgavs som ”verksamhetsområde” med hänvisning till ett bifogat kartmaterial. Att det ”verksamhetsområde” som angavs i det sammanhanget möjligen inte skall anses sammanfalla med ett va-rättsligt verksamhetsområde kan självfallet vara svårt för andra än kommunen att inse. Förhållandet blev dock uppenbart för de berörda fastighetsägarna i Herrgårdsområdet när de tillställdes förslagen till anslutningsavtal. Av dessa framgår tydligt att kommunen avsåg ett civilrättsligt avtal för rätten att tillgodogöra sig den kommunala avloppstjänsten men att fastigheterna likväl på sikt skulle kunna komma att omfattas av ett utvidgat verksamhetsområde. Nyss angivna förhållande liksom områdets läge och den speciella kostnadsbild som uppgivits för utbyggnaden gör att Va-nämnden, vid övervägande av omständigheterna, ändå stannat för att BC:s fastighet inte skall anses tillhöra kommunens verksamhetsområde trots att detta för Gusum saknar fastställd gräns. Något va-rättsligt förhållande som ger brukningsrätt för Gusum 17:3 till den allmänna avloppsanläggningen skulle därmed inte föreligga sedan tidigare.

BC:s talan grundas emellertid även på 6 § vattentjänstlagen.

Enligt 6 § vattentjänstlagen skall en kommun, om det behövs för att skydda människors hälsa och miljön att vatten- eller avloppsförsörjningen ordnas i ett större sammanhang för viss bebyggelse, bestämma verksamhetsområde där vattentjänsterna behöver ordnas och se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom allmän va-anläggning. Genom den nya lagen har brukarna fått en möjlighet att vända sig direkt till Va-nämnden för att få avgjort vilka skyldigheter huvudmannen har att bygga ut allmän va-anläggning eller, som i detta fall när va-anläggningen redan byggts ut, att bestämma verksamhetsområde och förse viss eller vissa fastigheter med va-nyttigheter enligt vattentjänstlagens bestämmelser. BC vill med sin talan få kommunens skyldigheter fastställda av Va-nämnden.

Va-nämnden gör i denna del följande bedömning.

Det s.k. Herrgårdsområdet är som framgått beläget ca 600 m från tätbebyggelsen i Gusum skild från denna genom ett gärde. Gusumån framrinner genom området och fastigheterna där grupperar invid eller i närheten av ån. Vid besiktning som ledamot i Va-nämnden utfört kunde konstateras att området är kuperat med Gusum 17:3 belägen i anslutning till flera andra fastigheter på en höjd strax öster om Gusumån. Fastighetens spillvatten avleds till en trekammarbrunn och prov med färgat vatten tyder på att det efter slamavskiljning når Gusumån. Av övriga nio fastigheter har samtliga anslutits till kommunens nät genom avtal. Utredningen i målet visar att avloppsanläggningen även byggts ut så att ytterligare några fastigheter skulle kunna ansluta sig liksom områdets kyrkobyggnad. Dricksvatten är sedan länge utbyggt i området.

Va-lagsutredningen har i sitt betänkande (SOU 2004:64) bl.a. behandlat frågan om möjligheterna att låta viss bebyggelse, trots att den förses med allmänna vattentjänster, ligga utanför fastställt verksamhetsområde (s. 203):

Som nyss sagts kan det finnas bebyggelse utanför verksamhetsområdet som på privaträttslig grund betjänas av den allmänna anläggningen. Möjligheten till sådana anslutningar bör vara kvar. Den bör finnas till för bebyggelse som inte har sådant samband med bebyggelsen

inom verksamhetsområdet att va-frågorna bör lösas i det större sammanhanget med denna. All bebyggelse som betjänas av den allmänna anläggningen och ligger inom det område där förutsättningarna för kommunens utbyggnadsskyldighet är för handen, skall däremot utan undantag ingå i verksamhetsområdet. Det är knappast godtagbart, som i dag förekommer på sina håll, att relativt stora bostadsområden med eget internt distributionsnät förläggs utanför verksamhetsområdet, trots att den allmänna anläggningen betjänar dem med både vatten och avlopp. En va-anläggning av detta slag, som för sin försörjning är helt beroende av den allmänna anläggningens tjänster, skall i fortsättningen inte kunna undantas från verksamhetsområdet. Brukarna där skall inte behöva finna sig i ett för dem betydligt sämre va-rättsligt förhållande än vad andra som betjänas av den allmänna anläggningen har.

Anledningen till utbyggnaden av avloppsnätet inom Herrgårdsområdet har ostridigt främst varit miljöskäl och en svårighet att få till stånd en tillräckligt bra avloppslösning genom enskilda anläggningar. Redan år 2004 har Miljö- och byggnadsnämnden avslagit en ansökan från grannfastighetens Gusum 6:46 ägare att inrätta ett minireningsverk med motivering att inga enskilda lösningar kan accepteras i området. Denna inställning har bestått. I ingivna miljörapporter och åtgärdsredovisning har också området som framgått uppgivits som ett ”verksamhetsområde” vid kontakterna med länsstyrelsen där va-enheten hos kommunen redovisat hur kommunen tar emot och behandlar avloppsvattnet bl.a. från Herrgårdsområdet. Länsstyrelsen har som framgått uppfattat att Herrgårdsområdet ingick i verksamhetsområde för avlopp och har i nu aktuellt mål hävdats att Gusum 17:3, som belägen inom samlad bebyggelse och i direkt närhet till Gusumån av miljöskäl bör ingå i verksamhetsområdet. Läckaget av avloppsvatten från fastigheten till Gusumån är inte acceptabelt enligt länsstyrelsen som också pekat på att risken för människors hälsa och för miljön hänger samman med vattendraget. Även om andra lösningar teoretiskt kunnat fungera har det framkommit att det funnits problem med att åstadkomma en gemensam enskild lösning och att kommunen valt att bygga ut den allmänna avloppsanläggningen och ordna avloppsfrågan genom denna och därmed inte ansett sig kunna godtaga enskilda lösningar. Va-nämnden finner utbyggnaden av allmänt avloppsnät i Herrgårdsområdet motiverad av såväl hälsomässiga som kanske främst miljömässiga skäl sedan godtagbara enskilda lösningar visat sig inte kunna åstadkommas. Att avloppsvatten från fastigheterna tillförs Gusumån får anses vara till stor olägenhet för miljön som genom tillkomsten av den allmänna avloppsanläggningen kunnat förhindras. Antalet fastigheter som anslutits och är möjliga att ansluta är visserligen inte fler än 10 – 15 st. inklusive kyrkan, men med hänsyn till att bebyggelsen är relativt samlad och till lokaliseringsinvid och i närheten av Gusumån utesluter inte antalet fastigheter i detta fall enligt nämndens mening en kommunal utbyggnadsskyldighet enligt 6 § vattentjänstlagen. Förhållandena är därför sammantaget sådana att frågan om avloppsförsörjningen för BC:s fastighet skall avgöras enligt vattentjänstlagen. Enligt den lagen har hon rätt att bruka den allmänna avloppsanläggningen om avloppet från hennes fastighet inte kan tas omhand bättre på annat sätt. Hon blir vidare avgiftsskyldig enligt vattentjänstlagens bestämmelser och den vid varje tid gällande va-taxan.

På grund av nu gjorda överväganden skall BC vinna förklaring att kommunen har en skyldighet, grundad på vattentjänstlagens bestämmelser, att tillgodose behovet av avlopp för Gusum 17:3 genom den allmänna avloppsanläggningen.

Va-nämnden fastställde att Valdemarsviks kommun hade en på 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster grundad skyldighet att tillgodose behovet av avlopp för BC:s fastighet Gusum 17:3 genom den allmänna avloppsanläggningen.

Beslut 2009-02-23, BVa 3

Mål nr Va 170/07